

**Шмельова Тетяна Всеволодівна,
Сірик Лілія Віталіївна,
(Житомирський державний
університет імені Івана Франка)**

ЖИВОПИС ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ПІЗНАННЯ ДІЙСНОСТІ МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ

Національна доктрина розвитку освіти України в ХХІ столітті проголошує, що в умовах оновлення суспільства, відродження національної культури, побудови національної школи зростає роль та значення естетичного виховання як засобу формування духовного світу, морально-естетичних ідеалів молоді.

У „Концепції художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах” зазначено, що метою естетичного виховання в сучасних умовах є формування гармонійно розвиненої особистості з високим національним культурним потенціалом, розвиненим почуттям прекрасного, усталеними естетичними смаками [2].

Детальніше розглянемо можливість естетичного виховання як цілісність взаємовідносин молодшого школяра з оточуючим світом через його спілкування з мистецтвом живопису. Сучасна наука підтверджує дані про стимулюючий вплив мистецтва на здібності учнів, на їх загальний розвиток і підвищення успішності навчання. Під час сприймання творів живопису відбувається кореляція між інтелектуально-пізнавальною та емоційно-чуттєвою сферами особистості. Необхідно зазначити, що з шкільним навантаженням краще можуть впоратися ті учні, що мають розвинені художні інтереси, тому що мистецтво зосереджує в собі великий потенціал подовжувальних сенсорних впливів, що дає можливість мозку розвиватися рівномірно та повноцінно. У процесі сприймання, усвідомлення й осмислення почуттєвого досвіду, сконцентрованого в творах живопису, виховується й розвивається особистість. З огляду на пріоритет особистісно-розвивальної освіти і виховання важливим для нашого дослідження є положення про введення у шкільну практику замість традиційного „аналізу” творів мистецтва – поняття „аналіз-інтерпретація” творів мистецтва, коли відбувається пошук учнями особистісно значущих символів у мистецтві, що співзвучні з власним духовним світом і естетичним досвідом.

За визначенням М. Ростовцева, живопис як твір мистецтва, сприяє утворенню чітких уявлень про форму предметів і тим самим впливає на точність й ясність думки, що в свою чергу має позитивний вплив на творчість дитини [4, с. 96]. Спілкування з живописним твором, як будь-який творчий процес, вимагає від учня „народження власної особистісно-значущої думки, творчого самовираження, яке є джерелом

переконливості результату взаємодії з художнім твором, його емоційної виразності та змістовності” [3, с. 20]. Через спілкування з мистецтвом дитина знаходить шляхи особистісного саморозвитку.

Важливо зазначити, що в житті дитини молодшого шкільного віку мистецтво стає одним із засобів пізнання дійсності та самопізнання. Проте це можливо тільки за умовою врахування індивідуальних особливостей дитини, які впливають на її сприймання оточуючого світу. „Сприймання – засвоєння – переробка – нове творення” – така приблизно „прогресія” ланцюжків зростання від першого дотику дитини до мистецтва до формування з тієї ж самої дитини художньо-освідченої особистості” [1, с. 28].

Повноцінне сприймання та освоєння художніх творів вимагає певної підготовки молодших школярів, що є завданням учителя початкових класів. Учителю доцільно спрямовувати увагу на формування основних структурних компонентів естетичного виховання молодших школярів, а саме: психологічну установку на сприймання живопису, естетичну потребу, естетичне сприймання й естетичну діяльність.

Психологічна установка на сприймання живопису, на нашу думку, залежить від розвиненості естетичних почуттів дитини, її здатності до синестезії (асоціативно-цілісного естетичного переживання дійсності й творів мистецтва), певного естетичного досвіду особистості в сприйманні живопису та естетичного смаку.

Психологічна установка позитивно впливає на виникнення *естетичної потреби* в учня початкових класів. Однією з характеристик естетичної потреби є художня потреба, що виникає внаслідок емоційного сприймання творів мистецтва і коректує загальну спрямованість художніх інтересів і мотиваційну сферу.

У свою чергу, потреба впливає на *естетичне сприймання* учнів, що формується внаслідок сприймання об'єктів, явищ навколишнього середовища та сприймання художніх цінностей (живопису, зокрема). Активна участь молодшого школяра в процесі сприймання характеризується його здатністю до естетичного оцінювання.

Естетична потреба й естетичне сприймання спонукає молодших школярів до *естетичної діяльності*, яка розкривається в художній творчості та в естетичному перетворенні життєвого простору.

Отже, сприймання живопису є одним із засобів пізнання дійсності та самопізнання, що стає можливим лише за умови врахування індивідуальних особливостей дитини, які впливають на її сприймання оточуючого світу.

Список використаної літератури

4. Волков Н. Н. Восприятие картины: пособие для учителя / Николай Николаевич Волков; под ред. д-ра пед. наук И. П. Глинской. – М.: Просвещение, 1976. – 32 с. : ил.

5. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах / уклад. : Л. Масол // Педагогічна газета. – 2001. – грудень (№ 17). – С. 6-7.
6. Мистецтво у розвитку особистості: монографія / за ред., передмова та післямова Н. Г. Ничкало. – Чернівці: Зелена Буковина, 2006. – 224 с.
7. Ростовцев Н. Н. Методика преподавания изобразительного искусства в школе: [учеб. для худ.-граф. фак. пед. ин-тов] / Николай Николаевич Ростовцев. – [2-е изд., перераб.] – М. : Просвещение, 1980. – 240 с. : ил.